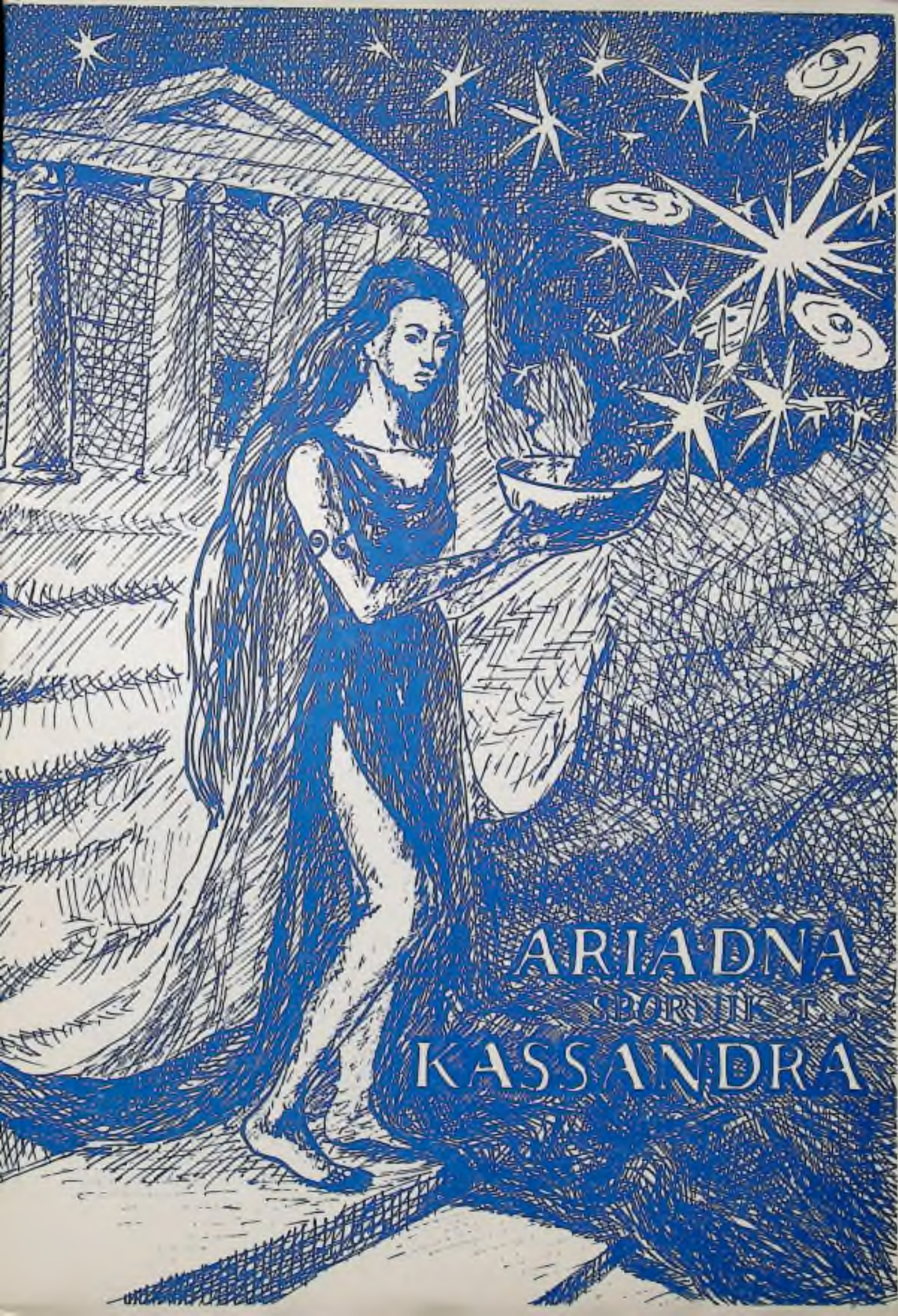

ARIADNA
SPORTING
KASSANDRA

XOXOXOXOXOXOXOXOXOX

A R I A D N A č. 1/1989

XOXOXOXOXOXOXOXOXOX

metodické materiály
literárního sci-fi klubu TS Kassandra

OBSAH	str.	1
Jiří Fídra: Slovo k vnímavému scifistovi	-	2
Jiří Fídra: Co je to SF literatura?	-	3
Jiří Fídra: Věda především	-	3
Vladimír Kostih: Mateřská škola pro začínající autory	-	4
pseudosoutěž "Fantazie"	-	8
Mme de fan C.B.: Brouzdám po fandomu	-	9
Jiří Fídra: Nic pro hrdiny	-	11
Jiří Fídra: Chceme rozumět výjimečným autorům?	-	14
Eduard Martin v obležení	-	15
Pavel Hurych: Když jsem ještě ...	-	17
Jiří Fídra: Kde hledat moudré hlavy?	-	18
Jiří Fídra: "Sajens ríkšn"	-	19
Mme de fan C.B.: Krutý experiment	-	20
Jiří Fídra: Nešťastné přistání	-	21
Michal Vitouš: Volání o pomoc	-	22
Mme de fan C.B.: Upír z Gorjanců	-	23
Pavel Schebesta: Zmařená šance	-	24
Jiří Fídra: První dojem není měřítko	-	26
Mme de fan C.B.: Alexej Pludek - Takových tisíc let	-	26
Michal Vitouš: Slovo závěrem	-	28

= = = \$ \$ \$ = = =

Vydává oda. ZUČ Domu kultury ROH Spolana Neratovice

Neprodejné! Určeno pro vnitřní potřebu!

Náklad: 150 výtisků Počet listů: 28

Uzávěrka tohoto čísla: 28.2. 1989

Neprošlo jazykovou upravou

Na čísle 1 spolupracovali: Carola Biedermannová, Vladimír
Kostiha, Pavel Hurych
+ kolektiv LSFK Tvůrčí skupina
Kassandra

návrh obálky: Magdaléna Vodrážková

XX

"Samozřejmě," podotkne zkušený přírodovědec, skutečná autorita ve svém oboru. Vždyť i on bedlivě analyzuje SF literaturu. Již dlouho přece dokládá, že autorům této literatury chybějí základní vědecké poznatky. Neumějí myslet jako profesionální vědci, a proto se ve svých dílech prohřešují proti současnému stavu poznání.

Aha ... Takže SF literatura = fundovaná vědecká práce. Vída, už zde máme všeobsažnou definici, navíc i po formální stránce zcela exaktní.

Ne prosím ... Kam se nám ale poděla ta literatura? Copak snad existuje nějaký manifest, podle něhož SF literatura musí být konkurentkou vědy, nebo alespoň její zasvěcenou interpretkou? Možná kdysi kdesi někdo ... Jedinečné ani zvláštní ovšem neznamená obecné. A co řadoví Stenáři? Také oni se domnívají, že SF literatura je má především poučit, na rosto v duchu soudobého pojetí vědy? Kdo to ví?! Kde jsou obsahlé a hlavně poctivé psychologické, sociologické a filosofické studie ... ?

Jiří Fiedra

XX

Vy se skutečně domníváte, že k překročení reálného času a cestě do minulosti či budoucnosti vystačíte pouze s mohutností vaší fantazie? Kde to žijete, vážení! Jen tak si vzpomenout, že se prostě vydáte do hlubokého pravěku natrhat si druhohorní květenu nebo do sedmého tisíciletí poradit vašemu nešťastně tokajícimu praprapra ... pravnukovi, jak to od věků postačuje zaostalé nevědecké fantastice! Vždyť vy opomínáte výdobytky vědeckotechnické revoluce! Kde máte základní teorie objevené velikány literatury science fiction, které exaktně popisují, jak je třeba v čase cestovat a jaké jevy při tom budou působit?! Panečku, takové časové smyčky nebo chronoklasmy nejsou přeci žádná legrace! Takhle nehorázně ignorovat nezbytné reglementy! Vždyť vy, vážení, opovrhujete samotnou vědou, nomenklaturou, systematikou, metodologií! Cože?! Podle vás je celá chrononautika pouhým výmyslem?! No dovolte! Vám se tedy vážně jedná jenom o lidi a důmyslný příběh. A to doopravdy chcete psát přitažlivou science fiction?!

Jiří Fídra

První tři roky jsem psal za korunu denně. Po dalších pěti letech jsem se vyšplhal na patnáct. Stačí-li vám to k životu, hurá do psaní.

Když už jsme nadhodili finanční otázku, zapamatujte si hned od začátku jednu zásadu: Pro peníze se psát nedá. Jestliže si myslíte, že psaním zbohatnete, žijete v bludu. A pokud potřebujete peníze, běžte raději někam na brigádu - bude to pro vás efektivnější a prospějete navíc národnímu hospodářství.

To všechno musíte zvážit, když chcete začít psát. Je to deprimující, ale nemá smysl si něco nalhávat. Psaní s sebou nese především práci a odříkání, pocty a peníze přicházejí teprve v letech, kdy už je nepotřebujete. Pokud vůbec přijdou. Proto také většina žhavých nadšenců rychle odpadne. A že byste zrovna vy byli rozenými literárními génii je nepravděpodobné. Rodí se zhruba jeden na deset miliard.

Ale vy jste se už rozhodli a myslíte to s psaním vážně. Proberme si tedy, co všechno je zapotřebí, abyste se stali úspěšnými začínajícími autory. Zřejmě vám došlo, že papír a chuť něco napsat nestačí.

V první řadě musíte mít **t a l e n t**. Talent vám dává základní předpoklad pro tvůrčí uměleckou činnost. Je to svým způsobem dar a je vaší povinností postarat se, aby nepřišel nazmar. Každý máme svůj díl talentu a záleží pouze na vás, jak s ním naložíte. Nevyužijete-li ho, budete zklamáni sami sebou. Zvláště když o svém talentu víte.

Talent je hodně, ale zdaleka není všechno. Na světě je spousta talentovaných lidí, kteří nikdy nenapsali nic pořádného. Sám jich několik znám. "Mám problémy v práci," říká jeden. "Jak mám psát, když jsem pořád v jednom kole!" povídá druhý. "Mám nemocnou ženu a musím se starat o rodinu," stěžuje si třetí. "Přece kvůli psaní nevynechám hokej!" ohražuje se další. Přitom jeden vedle druhého jsou vám schopni celé hodiny líčit, jak krásné knihy by napsali, kdyby ...

Ta jejich "kdyby" jsou jen výmluvy. Mají zastřít jejich lenost a neschopnost překonat vlastní pohodlnost. Máme-li talent, nemluvíme o něm. Začínající autor nesmí uvažovat v dimenzích: "Kdybych měl čas, tak bych napsal ...". Musí se podíídit přísně sebe disciplině a nekompromisně si poručit: "Chci a napíši!"

Talent je důležitý, ale sám o sobě nestačí. Houževnatému který umí hospodařit s časem, ho stačí pět procent. Vysvětlíme si, co je těch zbývajících devadesát pět.

II. PŘESTAVBA OSOBNOSTI

Teď jste pravděpodobně překvapeni, protože jste očekávali pasáž o práci nebo o technice psaní. Máte do jisté míry pravdu, ale kapitolu o přestavbě osobnosti autora jsem předradil záměrně. Domnívám se, že v dnešním technizovaném světě s širokou působností sdělovacích prostředků je osobnost autora důležitým pojmem. Neboť doby, kdy spisovatel seděl někde na zámku a z povýšeného nadhledu popisoval dění kolem, jsou nenávratně pryč. Dnes je autor nedílným článkem lidského společenství. Ať se to jemu nebo jeho okolí líbí nebo ne.

Vývoj autora a později spisovatele trvá léta a končí vlastně jeho smrtí. Dá se přirovnat k nekonečnému schodišti, u jehož úpatí je tlačenice začátečníků a na jeho druhém konci mizejícím někde v oblacích jsou nejproslulejší romanopisci. Projděme se spolu po prvních stupních tohoto fiktivního schodiště a podívej-

me se, jak bude začátek vaší autorské dráhy vypadat, co vás vlastně čeká.

Nejste géniové a začínáte dole. Na prvním schodě děláte první pokusy. Zhlediska literární urovně vaše práce pochopitelně nestojí za nic. O to víc jste na ně pyšní. Posíláte své "povídky", které jsou v nejlepším případě sesmolenými náměty na povídky, novinám a časopisům, odkud vám je promptně vrací. Jste dotčení a brzy dospějete k závěru, že redaktori vás nechápou a jsou proti vám zaujatí. Podezíráte je, že publikují jen své známé a vás z toho či onoho důvodu odmítají. Když si své výtvary přečtete po třech letech, nejraději byste se propadli hanbou.

Pro osobnost autora je první schod velmi důležitý. Vypořádává se na něm sám se sebou. V odborné hantýrce se tomu někdy říká autorské vyzvracení. Začínající autor se musí vyrovnat se svými chybami a nedostatky, jinak nemůže dál. Nevěřili byste, kolik talentovaných lidí ztroskotá právě na tomto prvním schodě, jejich ješitnost, povýšenost a nekritičnost vůči vlastní osobě jim nedovolí chápat problémy druhých. Myslíte-li si, že jste něco víc než ostatní, pak nikdy psát nebudete.

Na druhém schodě vás čeká těžký úkol. Autor, který chce tvořit, musí zastávat jednoznačně kladný postoj ke společnosti v níž žije. To není fráze. Autor si může dovolit nemít rád jednotlivé lidi, například Frantu Houžvičku nebo uomovnici Novákovou, ale musí milovat člověka a vážit si jeho práce. Bez toho je tvůrčí činnost nemožná.

Na dalších schodech již potkáte málo z těch, s nimiž jste začínali dole. Pod вами zůstali všichni, jejichž slabosti a špatné vlastnosti byly silnější než jejich vůle; zůstali tam sobci, ukecaní snilkové a škodolibí potouchlíci, prospěcháři i lenoši. S překvapením zjišťujete, že začínáte vidět lidi jinými očima - v kamarádkém Krajzlovi objevujete úlisného pokrytce, zatímco v zamračeném Horáčkovi nacházíte poctivého tahouna, který nezanedbá žádnou maličkost, což je dříve sympatickým ulejkavým proti srsti. Ztrácíte některé kamarády, ale na druhé straně navazujete nová kvalitativně hodnotnější přátelství. Zároveň se učíte základům techniky psaní.

Je to krásná etapa ve vývoji mladého autora, kdy proděláváte vnitřní přerod ke svému lepšímu já. Ale másvou stinnou stránku. Je to období, kdy začínající autor je nazýván grafomanem. Většinou právem. Rozesílá své povídky po redakcích a poměrně brzy je dostává zpět s odůvodněním, že se jeho příspěvek nehodí. Takových odpovědí mám doma několik desítek.

Pro toto obtížné období vám mohu dát jedinou radu: Važte si redaktora, který vám vaši práci setře. Rozpoznal, že ve vás něco je, a stáli jste mu za to, aby vám o vašich chybách napsal. Redaktori mají na talenty neomylný čich. Ale trpí chrinickým nedostatkem času.

Jénže vy budete redaktora, který vám napíše svůj nelichotivý názor, nenavídet. Vím to, prožil jsem to sám, stejně jako bezpočet jiných začínajících autorů. Napsal jsem povídku a odeslal ji s pocitem pýchy, že jsem přispěl dalším drahokamem do pokladnice světové literatury. Redaktorka mi ji vrátila s kritickým dopisem, v němž mi neodpustila ani zapomenutý punták. Ach, jak já jsem ji za to tehdy nenáviděl! Tři dny jsem zuřil, představoval jsem si ji jako starou zatrpklou ženskou, která nesnášá mládí, a nemá pochopení pro pokrokové a experimentální metody psaní. Posílal jsem jí jednu slabomyslnou povídku za druhou, abych jí dokázal, že umím psát. Když jsem to téměř vzdal, jedna ma povídka nagle vyšla. Po několika letech jsem této redaktorce koupil kytici karafiátů, protože měla ve všem pravdu. Když jsem přišel do redakce, čekalo mě

další překvapení: tou redaktorkou byla hezká mladá žena s tak širokým rozhledem, který mě udivuje dodnes.

Období grafomanie je pro začínající autory tvrdou zkouškou. Čekají vás v něm především neuspěchy. Ale je to zároveň škola. Vyučuje se v ní intenzivně autorskému řemeslu a nekompromisně se odhalují vaše nedostatky. Absolvují ji jen ti nejlepší a místo vysvědčení dostanou právo vystoupit na další schod. Nejedem "adept" literatury zůstává grafomanem do smrti.

Vy jste však byli učenliví a smíte po schodišti vzhůru. To už se z vás stávají opravdoví začínající autori. Dokončili jste přestavbu osobnosti a získáváte schopnost autorského vidění. Vstupujete do éry poznávání člověka. Věříte v něho a slabostí jednotlivých lidí využíváte kmoživení postav ve svých povídkách. A uvědomujete si odpovědnost autora vůči společnosti i vůči čtenáři.

U odpovědnosti autora vůči čtenáři se na chvíli zdržíme. Musíte si vstípit do paměti, že čtenář do vás investuje čas a peníze a že byste mu měli poskytnout patřičnou protihodnotu. Jinak vás nebude číst. Musíte mít zkrátka lidem co říci - sebekrásnější fráze jsou je prázdnými slovy, která nikoho nezajímají. Člověk musí mít po přečtení vašeho díla pocit uspokojení. A vůbec nezáleží na tom, předložíte-li mu jednu stránku nebo dvěšestpadesát.

A ještě něco: prosazujte ve svých dílech ideály lidství, společenského pokroku a víru v budoucnost. Člověk je pracovitý, rozšiřuje své pozemské statky /a nyní i kosmické/ proto, aby se jeho potomci měli lépe než on sám. Neznám nikoho, kdo by chtěl číst dílo, v němž ho budete přesvědčovat, že výsledkem jeho celoživotního snažení bude, že jeho děti budou žebrot. To ovšem neznamená, že máte psát jen víze o zářné budoucnosti, to by byla druhá krajnost. Člověk je tvor společensky hašteřivý a chce vědět stále víc, bude mít tedy problémy vždycky. Máte-li teď v úmyslu připomenout mi romány typu Merleho Malevil, ujasněte si nejdříve rozdíl mezi negativismem a varovnou výzvou. Pro autory vědecké fantastiky to platí dvojnásob.

Ale dost moralizování a vrhněme se do kapitoly, na kterou netrpělivě čekáte:

/ pokračování v příštím čísle /

=====

p s e u d o s o u t ě ž " F A N T A Z I E "

=====

Pseudosoutěž?

Zde totiž nejde o to, sdělit pořadí vítězů, předat ceny a někdy příště nashledanou. Zde jde o to, aby se povídky od autorů amatérů všech věkových kategorií dočkaly zhodnocení a aby sami autori měli možnost znát názory porotců na své práce.

Jedinou odměnou autorovi, jedinou cenou, kterou je možné v pseudosoutěži získat, je otištění povídky ve sborníku povíček pseudosoutěže, nebo v některém z fanzinů, o čemž bude autor informován.

Autori, máte-li zájem vrhnout se společně s námi na tuto dosud neprobádanou pseudodobrodružnou cestu, zašlete své práce ve třech provedeních normovaným strojopisem na adresu:

Ivan Dlask
Dům kultury Neratovice
odd. ZUČ

277 11 Neratovice

- ... rozsah a tematika zasílaných prací neomezeny
- ... autor může sám dále s dílem disponovat jak uzná za vhodné, TS Cassandra si vyhrazuje právo ponechat jeden exemplář povídky ve svém archívu. Bude dále nabízen k otištění i mimo fandom. O každém dalším tisku bude autor předem informován a má v tomto případě právo veta.
- ... sborníky budou vydávány nepravidelně, až do odvolání, podle zájmu autorů, podle počtu zaslaných a otištitelných prací.
- ... každému autorovi budou po zhodnocení vrácena dvě vyhotovení. Každý autor povídky, zařazené do sborníku, nebo otištěné v některém fanzinu, obdrží výtisk, s vyjádřením porotců k dílu, zdarma.
- ... obálku označte P. F.

Jasnou hlavu, pevnou ruku a jisté pero
přeje

Tvůrčí skupina Cassandra

XX

J E S N A D N Ě B Ý T A U T O R K O U ?

XX

"Zacházej se ženou jako s osvěžujícím douškem. Že mají ženy žízen, to neuznávají."

Karl Kraus

B R O U Z D Á M P O F A N D O M U

=====

Vržena mimořádně laskavým osudem do SF fandomu, fanka zírá jak vrána, jak pius, jak zjara a jako tele na nová vrata. Věrna své ženské podstatě to stihne současně a není divu. Žen a dívek pomálu, každá má svůj klub ctitelů. Což je jistě milé a příjemné. Jenže je to záhada.

Pro českou ženu, manželku a matku by SF literatura měla být tím nej ... a ještě nej ... a nejvíc nej ...! Ne snad pro to, co se v ní dělá, ale hlavně pro to, co se v ní nedělá.

Neboť v SF literatuře se neuklízí a nevaří. Nestelou se po stole a děti se učí. Nežehlí se, neštupují se ponožky a manželé nehubují, protože ženuška špatně vyleštila cukřenku. V detektivkách - těch horších - se proto občas i vraždí!

Jistě, občas si autoři pohrají s citovými problémy. Mé dámy - nu dobrá, třeba i pánové - chtěla bych mít v životě čas na řešení citových problémů. V praxi si obvykle tyhle věci promýšlím v přeplněných dopravních prostředcích nebo ve frontách.

Ale vážně, proč je nás tak málo?

Copak je české žen typicky český harém tak drahý?

Vy nevíte, co je to, ten typický český harém?

Muži se vždycky pokoušeli s větším nebo menším úspěchem zavírat ženy do harémů. Pokud se to dělo více či méně otevřeně, snažili se jim ten harém nějak zpříjemnit, chápali, že je to přece jen příkoří. Současná verze, takzvaný harém emancipační, je paskvil, ostuda! A to prosím, mé dámy, obvykle zabředáme hned do dvou harémů, harému svého muže a harému svého šéfa. Ten druhý je alespon placený!

A tak česká emancipovaná slepica rotuje mezi zaměstnáním, domácností, dětmi a manželem, který vyžaduje stejnou péči jako tři děti najednou. Přitom správně by snad k čertu měli muži pečovat o ženy, neb jsou silnější a mají větší svaly. Leč nečiní tak, a žena stíhá všechno. Což vrtá hlavou jak jejímu manžel, tak jejímu šéfu. Šéf ji za účelem utvrzení harémového režimu obdává několika dobrovolnými funkcemi. Manžel k tomu účelu přivleče domů moderní šicí stroj. Žena funkce klidně stíhá a noci tráví nikoliv v manželské posteli, ale u šicího stroje výrobou oblečení pro celou rodinu. Manžel si začne stěžovat na sexuální tenzi, což mu samozřejmě patří. Žena se báječně baví výrobou fantastických modelů za pár korun, zejména před SF plesem se lávou jehly a šicí stroj se zaváří. Nu a pochopitelně chodí upravená a přitažlivá.

Oběma harémovým pánům, muži i šéfovi, se to nějak nelíbí. A to prosím časopisy pro ženy tvrdí, že mužům se líbí upravené a přitažlivé ženy. Zřejmě vynechávají drobný detail - nesmí to být vlastní ženy. Vlastní žena musí být zkrocená zlá žena až do fáze zcela zapopelené slepice. Táhle!

Nuže, ob ma pánům to vrtá hlavou. Kdy ta ženská spí? A vůbec,

nemá milence, když o sebe tak pečuje? A jak to, že ten milenec nejsem já? /Týká se šéfů./

Zcela jednoduché. Spát se chodí do časové stáze, to jsme už dávno my, netechnická stvoření, technicky vyřešily. Jenže vám to, pánové, nehodlámě všet na nos. A milence si pořizujeme v paralelních světech, což vám pro případ rozvodové žaloby žádný soud nesežere, i kdyby to nakrásně prasklo. Přece se nenecháme omezovat takovým detailem, jako že den má jen 24 hodin!

Ba ne. Skutečná technika je jiná a prosaičtější. To se prostě změni udes - ti chlapi si toho kromě světlých výjimek v klubech našich ctitelů stejně nevšimnou - i styl oblečení. Oblečení lovecké nebo běžecké nám umožní rychlejší pohyb a úspěšnější lov v džungli našeho zásobování. Kromě toho je to stylové, fanky se většinou hlásí k divokým amazonkám.

A našim harémovým velitelům to pořád, stále a furt vrtá hlavou. Vždyt bychom se mohli líbit i jiným mužům svým zjevem a jiným šéfům svou zhůvěrilou výkonností. Ti chlapi ve svých líných mozcích nejsou schopni odhalit, že už dávno máme k ruce dvojnice - androidky a do mozku zabudovaný počítač z biočipů. Což pracně v současné době vynalézají. Až dojemná je jejich snaha zahnat nás do ohrady svého harému. Je to marné, nejsme ovce!

Manžel v další fázi pořídí chalup u. Pokud je někdo taková padavka, jako já, nezmůže se na protest hned v zárodku. Venkov, příroda, čistý vzduch! Manžel v skrytu duše jásá. Zatížil vás dvěma domácnostmi, a to je lepší než celý oddíl eunuchů. Přitom mu nedojde drobný detail. Tento oddíl eunuchů by přišel levněji.

Pokud za ženou v téhle fázi nestojí morální podpora fandomu, je konec. Páteční honička, víkend trávený v monterkách ...

Znáš to dobře z doby, než, jak jsem už uvedla, mne mimořádně laskavý osud dobře mířeným kopancem usměrnil směrem k fandomu. Do té doby jsem se slzami v očích válčila s nesmyslnými, zbytečnými a navíc zranujícími malichernostmi následujícími za sebou v souvislé časové řadě. Zkratka harémové ponižování a osobní dekadence. Za morální podpory fandomu? Právě mi muž oznámil, že musí vyčistit magnetofon, neboť jsem do něj nasypala mouku. To je možné, řekla jsem a statečně zadržovala smích. Není to tak dlouho, co by to byly slzy.

Prostě, když za námi, mé damy, stojí morální zázemí fandomu, nerozhází nás ani ty dvě domácnosti. Povzbuzena první uveřejněnou reportáží v Interkomu, zakoupí fanka-plavec slušivé plavky a donucena k chalupnímu víkend, trav ho v těchto plavkách na zahradě /sousedí zírají, neb stále nepřestala být upravená a přitažlivá/ u psacího stroje, současně si opalující záda. Zbytek rodiny, zejména starší generace, chodí kolem s tváří kočky Šklíby z Alenky v říši divů. Po čase dopadnou stejně jako zmíněná kočka, po zahradě a chalupě se vznášejí škleby bez kočky. A ty škleby rejpu do vašeho muže, že si holt hrajete na spisovatelku. Chudák, taky to nemá lehké.

A vy se už ani nerozzlobíte, dobrá a drobná žena česká, pokud jste ovšem fankou. Neb duch fandomu je hravý a prostředí silně kreativní. Je to vzduch zdravý a silný, ve kterém není možné nepsat, nepřekládat nebo jinak netvořit.

Kde malichernosti bere šert, což si ovšem jedině zasluhuji. A nejkrásnější pocit je, když vám něco otiskne oficiální tisk a vy své vytištěné dílko předložíte těm šklebům bez kočky!

Mne de fan CB

André Brie

Evě Hauserové jako by unikala absurdita těchto agresivních výroků. Podle nich lze totiž soudit, že literární dílo nesmí mít absolutně nic společného s autorem a čtenářem, ale musí být čímsi zcela iracionálním, volně se vznášejícím nad jejich hlavami. Avšak do každého literárního díla se nutně promítají potřeby, cíle a názory konkrétního autora i konkrétního čtenáře. Vždyť jsou to naprosto reální lidé, kteří jako inteligentní živé bytosti musejí re-

agovat na působení okolního světa, což se musí nezbytně projevit rovněž při tvorbě i četbě literárního díla. Docela jinou otázkou je, zda se toto promítání děje přímo, nebo prostřednictvím složitě transformace.

To se týká i klíčových postav, nebo v duchu terminologie Evy Hauserové hrdinů. Také v nich se zrcadlí tužby a postoje konkrétních autorů a čtenářů. Literární hrdinové se tak probouzejí v mnoha jedinečných životech, které i přes určité zjednodušení odrážejí hmatatelnou realitu. Žádný člověk přece není izolovaným uzlíčkem čistého vědomí, tím méně literární hrdina, který by měl být jeho co nejvěrnějším zobrazením. Jestliže je tedy literární hrdina uměleckým zpodobněním člověka, nezbyvá mu nic jiného, než aby byl aktivní, čelil obtížím a bojoval s překážkami. V opačném případě by byl absolutně nesvéprávným jedincem, který není schopen identifikovat ani vlastní já, nebo dokonale vychladlou mrtvolou.

Eva Hauserová však jde ve svých nepromyšlených úvahách ještě dál: "Nedovedu si v současné literatuře představit takovou možnost, že by hrdina, zdravě se potýkající s překážkami, a přiblížes výchozískem mohl existovat v nějaké umělecky hodnotné knize. Je to proto, že naše vidění reality se rozkládá a zjemňuje, že okamžitě odlišíme banality, fraze, kliše, schémata, že skepse vlastní našemu pohledu osvětluje věci jaksi z jejich rubu. Takový hrdina, nepoznamenaný našimi hořkými zkušenostmi a naším podezíravým či potouchlým pohledem, by byl nepřiměřeně a nepravdivě zjednodušený, nemohli bychom se s ním identifikovat, resp. mohli by se s ním identifikovat jen retardovaní jedinci."

Eva Hauserová si zcela jasně protiřečí: Po literárním hrdinovi žádá, aby co nejpriléhavěji odrazil složitou lidskou psychiku, jenomže si už neuvědomuje, že i pasivní rezistence nebo jizlivé komentování sv. ta v tichu osamělé pracovní znamená aktivitu, čelení obtížím a boj s překážkami. Na formě a míře přece nezáleží. A jakékoliv literární dílo, v němž vystupují hrdinové s komplikovanou psychikou, tak nezbytně obsahuje nějaké východisko a ukazuje nějakou cestu, i když se k nim musí čtenář propracovat sám. Kde vlastně končí přiměřené a pravdivé zobrazení člověka? Co je to umělecká míra zjednodušení? Kde a jak Eva Hauserová tyto pojmy vysvětluje? Počítá vůbec s existencí různých literárních žánrů? Zná alespon, o čem všem pojednává literární teorie?!

Nezdá se ovšem, že by si Eva Hauserová podobné otázky někdy připouštěla. Její blánek na ně rozhodně neodpovídá. Zato se v něm vyskytuje další paradoxní tvrzení: "Ta dobrá vůle, takové to předpisování, co bychom chtěli mít a jaké bychom to chtěli mít, to je fatální a zhoubné. Umění musí být naprosto spontánní."

Jak to tedy vlastně je - musí být umění ryze spontánní nebo ne?! Kdyby m. lo být spontánní, potom by muselo uvolňovat nejhlubší a nejskrytější vrstvy lidské psychiky. Že se ovšem soustřeďují nejintimnější představy člověka o sobě samém i o světě, v němž by chtěl žít. Jenomže podle Evy Hauserové umění nesmí tyto představy zobrazovat, jinak je fatální a zhoubné, dále se ještě vůbec mluvit o umění.

Nejpikantnější je ovšem ten výrok Evy Hauserové, jíž svou bezmyšlenkovitou doktrínou sice nevědomky, zato však procítěně vyvrací: "... ještě bych namátkou /.../ ukázala, že právě skrz antihrdiny lze skvěle analyzovat, popsat, vyličit, karikovat určitou dobu, její atmosféru, zatímco s aktivními a normálními hrdiny bychom se vůbec nikam nedostali."

Eva Hauserová vlastně zcela nezakrytě tvrdí, že jí jde o vystižení charakteru, o hodnocení určité doby. Jak je ale něco takového možné, vždyť právě proti tomu svým nekompromisním blánkem brájí!

Každé literární dílo, jehož cílem je charakteristika a kritika určité doby, přece ve skutečnosti hledá východisko z nějaké nepříznivé situace, snaží se uměleckými prostředky ukázat lepší cestu. To pak ovšem dále znamená, že hrdina a antihrdina jsou v podstatě jedno a totéž. Je však pravděpodobné, že Eva Hauserová na tento fakt přistoupí teprve tehdy, až ji každý z literárních hrdinů předloží lékařské vysvědčení, v němž se potvrzuje jeho abnormalita a celková ochablost.

Ale i taci hrdinové konec konců existují. Vítí-li se Eva Hauserová povolána rozhodovat o poslání literárního díla, měla by znát alespon jednoho. Je jím Haškův dobrý voják Švejk. Tento hrdina nejednou prohlašuje, že byl superarbitrován pro blbost, a navíc ho trápí revmatismus. S jeho normalitou a aktivitou to tedy vypadá na první pohled velmi povážlivě. Jenomže Švejk nemá kdy, aby se takovými malichernostmi zabýval. Jako český superman s šaškovskou čepicí jde přec vstříc velkému dobrodružství světové války, aby gemaskoval nestvůrnost militarismu a lidské hlouposti vůbec. Na Švejkovi si proto musí vylámat své jedové zuby i Eva Hauserová.

Už nyní je vlastně ve značně svízelném postavení. Vždyť se musí vyrovnat s tímto polemickým spiskem, který pro ni představuje zásadní obtíž a překážku. Nema to snadné, protože ho nemůže jednoduše rozmetat. V tom případě by se totiž chovala jako normální aktivní hrdinka a tím by de facto od základů popřela sebe samu. A když ho bude přzíravě ignorovat? Těžko říci, zda by takto reagovala antihrdinka, ale určitě by se tento krok mohl vysvětlit jako rezignace, tedy souhlas. Je to už od pohledu ošemetné dilemma. Má vůbec nějaké východisko? Vede z něj nějaká cesta? Ale kdo by se takovým ukolem zabýval - je přece dobrý jen pro duševně retardované jedince.

Jiří Fídra

E d u a r d M a r t i n v o b l e ž e n í

=====

Dech Klubu československých spisovatelů byl klidný a dýmavý. Eduard Martin, autor Největšího skandálu v dějinách lidstva, v obležení lidí z tvůrčí skupiny, třímal v rukou viržínko. Bylo by mnoho otázek a dlouhých odpovědí, kdyby na našem místě lovil slova autora SF zkušený reportér. Toho nebylo, jen chutě vyptávat se a lačně zaznamenávat, co se dá. Tak do toho s vervou sobě vlastní ...

Říká se, že všechny cesty vedou do Říma. I ke psaní SF se autoři dostávají různými způsoby. Někomu už asi Mloka do kolébky věnovaly sušičky, někdo si ke sci-fi jenom odskočí /např. Vladimír Páral/ a Eduard Martin?

"NAPSAL JSEM NOVOU HVĚZDU A ANI JSEM NEVĚDĚL, ŽE JSEM PSAL SCI-FI. PŘEČETL JI IVO ŽELEZNÝ A REKL, ŽE KDYŽ TOHO BUDE VÍC, VYDÁ TO NA KNIHU ..."

Strugačtí, jak uvedli v jednom rozhovoru, prý sci-fi nečtou. A co vy?

"SPÍŠ JEN TAK PROHLÍŽÍM."

Eduard Martin pak vzpomenu na svá studia srovnávací literatury, kdy za týden přečetl až čtyřicet knih. Na náš údiv poznamenal, že když člověk ví, nač se má soustředit, je to jednoduché. Asi jako když krejčí vezme šaty z některého předešlého století, podívá se na ně a ví, jakými stehy byly ušity. Ostatní ho v té chvíli nezajímá.

Máte svého oblíbeného a třeba i neoblíbeného autora?

"NEMÁM. PŘED ČTVRTÍM STOLETÍM BYCH ŘEKL KAREL MAY."

Shodli jsme se, že dílo autora je pohled do jeho duše, dotkli jsme se i grafologie ...

Říká písmo o člověku hodně?

"ANO. VŠE ŘÍKÁ O ČLOVĚKU JEHO STYL. NAPOLEON PODLE NĚJ JMENOVAL NEBO TAKÉ NEJMENOVAL MARSÁLY."

Hlavním svědkem našeho rozhovoru s Eduardem Martinem měl být magnetofon. Stal se svědkem, ale toliko mlčenlivým. Promluvil jen papír s poznámkami, papír, o kterém se říká, že snese všechno. Ale opravdu vše zaznamenat možné není.

Mluvílo se nejen o SF a jedna z takových nescifistických otázek zněla: Jaké je současné dobové klima?

"TO NEVÍM, TO SE VZDYCKY VÍ, KDYŽ TO SKONČÍ. ČLOVĚK UMÍ PROMÍTAT JEN SVOJÍ NÁLADU," rozhlédl se mistr po sále. "U KAŽDÉHO STOLU JE JINÉ KLIMA A POZNÁ SE TO, AŽ KDYŽ SE V HOSPODĚ ZMASNE A UDE-LÁ SE INVENTURA."

Co si myslíte o lidech, kteří z vás takovýmto způsobem páčí odpovědi? Básník v hávu autora SF se pousmál:

"JÁ O NICH NEPŘEMÝŠLÍM. JÁ PREMÝŠLÍM O OTÁZKÁCH."

Jaký je váš názor na fandom?
Eduard Martin, autor, který zahájil souborem povídek Půjčovna manželek ve Středočeském nakladatelství edicí Futurum, neskrýval své překvapení:

"O TOM JSEM V ŽIVOTĚ NEUVAŽOVAL. FANDOM ... TO JSOU HROZNĚ SYMPATICÍ LIDÉ, KTERÉ BYCH CHTĚL MÍT U SEBE NA ŠTĚDRÝ VEČER. PO-
DOBNÍ LIDÉ JSOU VE SPOLECNOSTI BRATŘÍ ČAPKU."

Atmosféru osvěžila svým příchodem dívka Dáša a usadila se po Martinově pravici. Vida, sympatický svědek rozhovoru nejen pro Štědrý večer ...

Před chvílí bylo řečeno jméno jednoho z našich největších autorů, který se již nedočkal slibované a zasloužené Nobelovy ceny, a od jehož narození uplyne příštím rokem neuvěřitelných sto let.

"KAREL ČAPEK SE PŘES MALÉHO ČLOVĚKA DOTÝKAL VELKÝCH VĚCÍ. JE TO RAFINOVANÁ TECHNIKA, KTEROU JE PŘIBLIŽOVAL OBYČEJNÝM LIDEM. ASI BY PROTESTOVAL, KDYBY O NĚM NEKDO ŘÍKAL, ŽE PÍŠE SCI-FI."

Proč se tedy říká, že psal sci-fi?"

"TO DELAJÍ KRITIKOVÉ. ŘÍKÁ SE, ŽE I KOMENSKÝ PSAL SF A AUTOR GILGAMESE TAKÉ. I KAFKA SE DÁ VYKLÁDAT MNOHA ZPŮSOBY ..."

Napaďají nás i rýpavé otázky: Nezdá se vám, že SF vyčerpala téma a teď se jen opakuje?

"NEZÁLEŽÍ NA TÉMATU, ALE NA TOM JAK SE ZPRACUJE. V PŘÍBĚZÍCH TISÍCE A JEDNÉ NOCI JE OBSAŽENO SMAD VŠE A PRESTO SE PŘÍBĚHY PÍ-
SOU DÁL. ROMEO A JULIE JE TOTÉŽ CO ANNA KARENINA A PRITOM TO NENÍ
TOTÉŽ! JEDL JSEM RŮZNÉ KEDLIKY ZE STEJNÝCH INGREDIENCÍ. NENÍ TO
JEN VĚC MOUKY, ALE I KUCHARSKÉHO UMĚNÍ."

Nejde sci-fi jen po slupičce a jádro věci jí uniká?

"POKUD NEBUDEME MLUVIT O KONKRÉTNÍCH VĚCÍCH, TAK SE SHODNE-
ME JAKO V KAŽDÉM PROBLÉMU, PRO NĚKOHO JE SLUPKA TO NEJDŮLEŽITĚJ-
ŠÍ. JE OTÁZKA, CO ROZUMÍME JÁDREM."

Jak souvisí SF s filozofií?

"JAKO JAKÁKOLIV JINÁ LITERATURA. TO JE JAKO OTÁZKA, JAK SOU-
VISÍ MALBA S BARVOU."

Jak souvisí s poezií?

"JEDNO JE V DRUHÉM OBSAŽENO. DOTÝKAJÍ SE STEJNÝCH SNŮ I
STEJNÝCH SKUTEČNOSTÍ."

Filozofie a poezie ... a science fiction. Stanislaw Lem je blíže filozofii. Z povídek Eduarda Martina na nás dýchá svět plný básní. A oba autoři přitom píšou fantastiku. Zkrátka ... když dva dělají totéž, nejen že to totéž není, ale nemusí to dě-
lat ani ve stejných prostředích. Není mi známo, za jakých podmí-
nek tvoří Lem, ale nezeptat se na t o t é ž Eduarda Martina,
to by byla chyba! Co tedy potřebuje náš zpovídaný autor k tvorbě?

"VIRŽÍNKO A HOUPACÍ ŽIDLI. KDYŽ SE ČLOVĚK ROZHOUPE, JE JAKO
V BEZTÍŽNÉM STAVU. KDYBY BYLO VÍCE HOUPACÍCH ŽIDLÍ, BYLO BY VÍCE
AUTORŮ ..."

Vznikly ve vašem houpacím křesle i jiné povídky než SF?

"ANO."

Můžete nám o nich něco povědět?

A opět to pousmání, kterým zpovídaný vítězí nad reportérem.

"NE. TO NESTOJÍ ZA TO.?"

Victor Hugo psal vstoje, Eduard Martin je spokojen s vir-
žinkem a pohodlným houpacím křeslem. Ale co třeba ještě nějaký
maskot, nějaká muza, nebo velká inspirace?

"TADY JE!" ukazuje bez rozmyšlení na přítomnou Dášu.

Žena je osvědčenou inspirací básníků /a nejen jich/. Snad
proto je z povídek Eduarda Martina vždy možné cítit člověka.
Necht je tedy co nejvíce žen, které jsou svým mužům ne brzdou,
ale inspirací. A necht je co nejvíce mužů, kteří si na své ženy
vzpomenou i jinak než jen jako na inspiraci.

ptali se: Jiří Fidra, Michal Vitouš
počítačově zaznamenal: Zdeněk Wagner
lidsky zpracoval: Michal Vitouš

XXXXXXXXXXXXX

P O V Í D K A

XXXXXXXXXXXXX

K D Y Ž J S E M J E Š T Ě ...

=====

Pavel Hurych

V Houbovém lese nás bylo čím dál tím víc a hub neustále ubý-
valo. Kolikrát jsem musel ujít mnoho kilometrů, než jsem narazil
na jediného hříbka, lišku nebo bedlu.

Bylo to evidentně způsobeno zvýšenou poptávkou. A jak jsem
pozoroval, zájem lidí nijak neklesal. Naděje na zlepšení byla tedy
minimální.

S radostí jsem proto uvítal zprávu, že konečně přišel můj
čas. I když jsem byl trochu smutný, že se už nikdy nesetkám se svý-
mi přáteli, které jsem tu měl. Věděl jsem to ale dávno, a už jsem
se s tím smířil. Nemohl jsem proti tomu nic dělat. Nyní jsem se
proto s nimi rozloučil a vydal se na vrátnici.

Tam jsem vyplnil a odevzdal několik formulářů, odevzdal své
věci a získal propustku. Nastoupil jsem do výtahu a jel. Nejdříve
dolů, potom snad nahoru a zase dolů až jsem úplně ztratil orien-
taci a měl dojem, že výtah stojí. Nakonec se otevřely dveře a ...

A potom jsem se narodil.

XOXOXOXOXOXOX

R E C E N Z E

XOXOXOXOXOXOX

"Ničím nepohrdám. Buď se mi něco líbí, nebo nelíbí, a když už mám vyjádřit literární názor, říkám pokaždé: je to jen a jen můj názor."

Paul Léautaud

K D E H L E D A T M O U D R É H L A V Y ?

K povídkovým sbírkám domácích autorů SF literatury přistupuje čtenář obvykle se značnou nedůvěrou. Vždyť se mu poštěstí jen málokdy, aby taková sbírka obsahovala povídky literárně precizní a myšlenkově oblažující, povídky, které jsou alespoň v jeho očích schopny konkurovat tomu nejlepšímu ze světové SF literatury.

Sbírka Jiřího Čihaře, nazvaná "Údolí moudrých hlav". /Kruh, Hradec Králové, 24 230 výtisků/, ho však určitě nezklame.

Autorova koncepce SF literatury je značně nevšední. Ačkoliv by mohl plně využít svých profesionálních znalostí botaniky, zoologie a jiných příbuzných disciplín, nepovažuje současnou podobu vědy za určující. Vědu sice nezpochybňuje, ani neignoruje, zcela ji však podřizuje osobité tvůrčí filozofii.

S pomocí této filozofie se Čihař pokouší opustit velkou zlatou klec, do níž jsme uvězili své údajně neomezené poznání. Klade zásadní otázku, zda cesta, po které se ubírá moderní civilizace, je pro člověka skutečně optimální, zda neexistují jiné, přirozenější možnosti jeho vývoje. Čihař se v mnohém nechává inspirovat východními filozofiemi, které pokládá za dosud opomíjený zdroj jedinečných a ne zcela pochopených poznatků.

Podstatu autorova přístupu je možné vypátrat ve slovech jedné jeho postavy, představeného lamaistického kláštera z povídky "Jasmínu loubí". Starý láma, nazývaný omdze, tu říká: "Já vím. Je strašně těžké vymanit se z navykého způsobu myšlení. Jste zvyklí myslet v polárních kategoriích. Buď - anebo, zlo - dobro, černé - bílé. Ale skutečnost se naštěstí touhle aristotelskou logikou neřídí. K hlavním principům naší filozofie patří princip harmonie, vyrovnávání extrémů. I vy to dobře znáte - říkáte tomu jednota protikladů!"

Čihař sám své povídky označuje jako metapovídky a na záložce knihy o nich praví: "Jejich společným motivem je dosud neznámá oblast v nás samých, tušené možnosti lidského ducha na hranicích současného poznání ...". Napohled tedy jakési souznění s parapovídkami Alexeje Pludka ze sbírky "Hledání antipoda". Ale skutečně jen napohled, neboť Čihařovy povídky jsou mnohem a mnohem působivější. Nejsou pouhou ukázkou možné cesty sebereflexe, cesty hledání svého pravého já. Zve čtenáře tam, kudy sám nejednou procházel. Čtenář mu věří a nechává se s pocitem neskonaleho uvolnění vést. Ví, že nejde do neznáma, i když bude muset mnohokrát přemýšlet, aby porozuměl novému tvaru starého.

Čihař umí se čtenářem rozmlouvat. Dovede jemně vtáhnout do děje a předložit základní problém, aniž by čtenář cokoliv zpozoroval. Teprve když povídku dočte, uvědomí si, jak vzácnou a životadárnou atmosférou je prosycen, a vzápětí se zděsí, že z něj

příliš rychle vyprchá. Proto se tedy pouští do četby další povídky a je velice nešťastný, když posléze dospěje na konec sbírky. Jen z povídky "Kráva" je trochu na rozpacích. Jako by sem ani nepatřila, jako by byla cizím, i když zajímavým světem. Nicméně ve všech povídkách autor touží po čtenářově plné duševní přítomnosti. A se čtenářem, který je schopen s ním navázat takřka meditativní spojení, jako s výjimečnou bytostí, která ví, že cesta k moudrosti leží jediné v ní samé.

Jiří Fidra

S A J E N S F I K Š N

Složité rébus přichystal všem ortodoxním scifistům východoněmecký autor Franz Fühmann svou útlou povídkovou sbírkou "Sajens Fikšn" /MF, edice Proud, 1987, 15 000 výtisků/. Za tímto rafinovaným názvem se totiž skrývá jeho kultivovaný přístup k umělecké tvorbě.

Je především literát, nikoliv uznávaný autor SF, a proto volí výrazové prostředky ne podle vykonstruovaných pravidel, ale podle potřeby co nejlépe vyjádřit svůj umělecký záměr. Jeho sedm povídek tedy na první pohled připomíná obvyklou science-fiction, avšak jde toliko o povrchní podobu, která není vůbec určující. Ve skutečnosti by se dalo mluvit o jakési "pseudo science-fiction", což je ovšem značně kostrbaté označení. Proto spojení "sajens fikšn", které tuto podstatu vystihuje naprosto dokonale.

Fühmann rezolutně odmítá jakoukoliv znásilňující formu.

Snad i proto volí pro ztvárnění svých principiálních filosofických rozkladů právě povídku. Je si dobře vědom, že je to tento literární útvar, kde nejlépe vynikne autorovo mistrovství. Toho má Fühmann značný nadbytek, i když jeho dlouhá souvětí působí zpočátku trochu nestravitelně, odpovídají však plně jeho záměru. V každé z jeho sedmi povídek je zkoncentrováno pronikavé poselství, k jehož vyjádření potřebují uznávaní autoři světoznámých antiutopií zpravidla rozsáhlou plochu románu.

Čtenář se nesmí nechat zmást, že má před sebou volný sedmidílný cyklus, spojený trojjedinou ústřední postavou Janno-Jirro-Pavlo. Fühmann rozhodně neusiluje o postupnou gradaci svých myšlenek nebo o stále hlubší prokreslování fiktivního prostředí. Naopak; pracuje víceméně s konstantními symboly, což mu umožňuje vyjádřit tytéž zásadní ideje, pok. ždé však z jiného překvapivého úhlu jeho neobyčejného filosofického nadhledu.

Fühmann není nositel žádné uznávané scifistické ceny, ani nepřísluší do panteonu uctívaných autorů, on se dokonce - to hrůza! - od science-fiction distancuje. Ne kvůli ní samotné, ale proto, že se potřebová s chutí vysmát opácné tendenci předkládat science-fiction jako náhražku mnohodimenzionální kultury. Nekompromisně odpovídá jakoukoliv přízemní šovinismem. Pravověrní vyznavači záru ne... jistě nemilostivě odsoudí. Ke své škodě. Ani to jim však nebrání, aby si Fühmannovu knihu pořídili do svých sbírek. Jí neuplíží, že bude muset necinně čekat, než přijde nářadu až po mnoha velice otřesných kuriozitách. Přejme jí však, aby se dočkala co nejdříve.

Jiří Fidra

NEŠŤASTNÉ PŘISTÁNÍ

=====

Pro amatérského autora není vůbec jednoduché napsat nepříznivou recenzi na debut zdatnějšího kolegy. Riskuje přece, že ho zlí jazykové obviní z osobního útoku, nebo alespon rozesou, že se za jeho recenzi skrývá bledá zívist. Jde-li mu však výhradně o kvalitu literatury, měl by se s takovými okolnostmi umět vyrovnat.

"Nešťastné přistání" (CS, Praha 1933, 23 000 výtisků), povídková sbírka známého držitele Mloka za rok 1935, brněnského autora Františka Novotného, jako by si přinášela cosi neblahého již ve svém názvu. Tato drobná knížka by si možná nezasloužila tolik kritiky, kdyby nevyšla v nakladatelství Svazu spisovatelů, a nehrozilo tak, že neujde slídivým a obvykle i mocným odpůrcům SF literatury. Jenomže právě jím skýtá Novotného sbírka mnoho účinných argumentů proti právu SF literatury na svébytný umělecký přínos. Novotný se sice chápe eticky hodnotných témat a snaží se o jejich upřímné ztvárnění, nedokáže se však od nich náležitě odpoutat, a proto jeho povídky působí těžkopádně, neharmonicky, až nápadně amatérsky.

Zejména v delších povídkách, např. "Nešťastné přistání", "Človíčku, chci tě ještě slyšet se smát" nebo "A čím jste vy?", jako by se autor nemohl dlouho rozhodnout, kterým směrem se má vlastně vydat. Od samého začátku zahlcuje čtenáře rozsáhlými neústrojnými popisy, přebujelými epizodními výklady a množstvím technických detailů, které však dráždí svou paraдокní archaícností. Namáhavé prodírání touto nepřehlednou spleť čtenáře rychle unaví. Jeho pozornost záhy klesá. Je dezorientován a pořádně neví, o čem autorovi vůbec jde. Proto je velice překvapen, když se před ním zčistajasna vynoří vynoří ústřední myšlenka - zpravidla až na několika posledních stránkách povídky. Není na ni ale dostatečně připraven, a tak ji není schopen náležitě zažít.

Umělecký zázitek však čtenáři neztrpčuje pouze neobratná kompozice Novotného povídek. Jestliže není vychován mezi kvalifikovanými byrokraty, brzy se ztratí v krkolomných, sáhodlouhých větách jako v Labyrintu bez spásného Ariadnina klubka. A to ještě netuší, že v povídce "Jméno pro planetu" na něj čeká další důmyslný hlavolam. Novotný v ní nepojmenoval z dobrého úmyslu jednoho z hlavních hrdinů a čtenář najednou nechápe, o kom nebo o čem je právě řeč. Přečte-li si: "Přistál ... v subtropické oblasti. Jeden z našich letounů - robotů vše snímal. Vyšel ze člunu a zamířil do kamery ..." Nezbyvá než s ním soucítit. Teprve asi v polovině povídky začal Novotný označovat svého hrdinu alespon zájmenem "on".

Novotného hrdinové včetně vypravěče jsou vůbec podivní chlapi. Tíhnou k řádoby drsné žoviálnosti a přexponovanému humoru a zlehčují tak závažnost námětu a znemožňují vytvořit žádoucí atmosféru. Novotný nedokáže čtenáře přesvědčit o věrohodnosti svého světa, který se pak nutně jeví jako násilná neživotná konstrukce. Novotný jako by věřil jen aktuálnosti námětu a jeho zpracování považoval za druhořadé. Oč se tak sám připravil, může nejlépe poznat v povídce Eduarda Martina "Hodnoty", zařazené do sbírky "Půjčovna manželék". Námět stejný jako v Novotného povídce "Venuše Kallipygos", ale to jedinečné ztvárnění!

Je však nezbytné připomenout ještě jeden důležitý aspekt Novotného sbírky. Většina povídek byla napsána v období, kdy se naše amatérské SF písemnictví teprve začínalo rozvíjet. A v Novotného povídkách se právě tato složitá, mnoha rozličnými, zpravidla nepříznivými faktory ovlávněná období zrcadlí velmi přiléhavě. Sbírkou "Nešťastné přistání" lze tedy považovat za osobitý druh dokumentu. A především v tom je nutno hledat její přínos.

Jiří Fídra

Není sporu o tom, že horror je žánr blízký sci-fi, ale dosud v naší /československé/ literatuře nedosáhl takových kvalit jako vědeckofantastická tvorba. Také proto sahají redaktori českých i slovenských vydavatelství k překladům.

V edici Zenit ve vydavatelství Tatran vznikla kniha z překladů z anglických originálů pod společným názvem Volanie o pomoc. Obsahuje, jak je psáno, 21 hororových příběhů. Na zadní straně knihy je umístěné lékařské varování. Pokud se jím čtenář nedá odradit, může si přečíst jedenadvacet příběhů, z nichž některé zabrousily do žánrů jiných. Např. Vražedný zvuk /Donald Westlake/ je detektivní povídka, která, dá se říci, kolem horroru pouze přešla. Také Ostrov tulenův od Samantha Leeové je spíše romantický příběh s tragickým koncem a s horrorem nemá mnoho společného. Jiné povídky mohou čtenářem otrást, ale ne tak, aby měl těžké sny nebo srdeční potíže, jak je uvedeno v lékařském varování. Tyto povídky jsou rázu sadistického a žánru pouze škodí. Taková je Medená mísa od G.F. Eliota, kde zpočátku autor stupňuje napětí, ale v závěru se celý děj hroutí do scén, jenž vyvolávají pouze hnus. Ještě o stupeň horší, i po dějové stránce, je povídka Nikdy sa nezhováraš s cudzími chlapmi /Alex White/, která směřuje k jedinému cíli: k sadistické vraždě.

Naskytá se otázka, zda lze určit hranice horroru, nebo zda to není možné jako u science-fiction. Podle Paula Simona, který řekl: "Jednou z nejdůležitějších věcí v populární hudbě jsou pro mne písně, nikoliv styly.", mohu co se psaní týká prohlásit, že ani já na nějakých hranicích žánrů netrvám. Ovšem posledním dvěma jmenovaným "dílkům" bych v žádném případě neumožnil skrývat se pod označením horror, otisku ani nemluvě. K tomuto dvojhvězdi považují za nutné připojit ještě povídku autora Draculy, Brama Stokera, Squaw. Autor má na víc než zabývat se rozprsklým mozkiem kotěte. Ne své škodě, i škodě čtenářské obce, zde svých schopností nevyužil.

Některé nápady si přímo říkají o rozpracování do větších útvarů, mají na víc než na krátké povídky. Zrkadlo, zrkadlo od P.K. Prilucikové je toho názorným příkladem. Autorka tu nechává domášenou souvislosti a především podstatu ústředního předmětu děje.

Jedním z mála hororů v této knize, které chtějí sdělit čtenáři nejnovějším nápad na němž stojí děj, ale také smysl jejich napsání, je povídka Netopiere od Davida Granta. Ukazuje formou poslušnou žánru, co může způsobit nevšimavost rodičů k dětem.

V knize nás překvapí i známý spisovatel SF Ray Bradbury povídkou Októbrová hra. Její děj se umně stupňuje až k vrcholu, kde není rozřešení, ale vtipně postavený otazník.

Hriechy otcov od Ch.Branaové upozorňují na historickou skutečnost, existenci jedlíků hříchů, což je klad tohoto horroru, který vyniká nezvyklou klidnou atmosférou a vrcholí až v poslední větě.

Za zmínku také stojí povídka Harry /R.Timperleyová/, kde se malá Christina setkává se svým mrtvým bratrem. Mrtvá pro změnu vypráví svůj příběh, který autorka Muriel Sparková nazvala Portobello Road.

Kniha samotná dostala jméno podle povídky R.Arthura. O pomoc zde volají dvě staré damy, které své zachránce považují za své vrahy, což je přivede až k tragické akci, jejíž konec pro ně není nijak příznivý. I tento příběh, stejně jako již citované Zrkadlo, zrkadlo, by si zasloužil větší rozsah a dokonaleji vedené pero.

Tento výběr z knihy Volanie o pomoc uzavírám povídkou Roalda Dahla Domáca. Mladík, hledající ubytování, až pozdě zjišťuje, že jej čeká role dokonale vycpaniny. Tehdy již nemá smysl volat o po-

Ani já po přečtení knihy o pomoc nevolám. Jen myslím, že žánr hrůzy v anglickém provedení má řadu děl, která stojí za překlad daleko více, než některé z jedenadvaceti příběhů označených za hororové. Přesto, přes jistý rozpačitý úžinek knihy, nijak souhlasně s lékařským varováním, a umocněný poslední zde již uvedenou povídkou Vražedný zvuk, která sice působí napětí, ale napětí detektivního druhu, patří za existenci Volání o pomoc slovenskému vydavatelství dík. Dobré povídky je dobré si přečíst, ať jsou tištěny vedle braku. Za své sousedy přece nikdo nemůže. Za ty lidské, stejně jako za ty literární.

Michal Vitouš

U P Í R Z G O R J A N C Ů

/Mate Dolenc, Melantrich, Praha 1988, Překlad F.Benhart, 14000 výt/

Klasických hororů je na našem knižním trhu méně než málo. Hororů o vlkodlácích, strašidlech, ghúlech, trollech a hlavně upírech.

Kdo ví, proč nás tak vzrušuje upířské téma, představa čehosi cizího, nelidského, plížícího se po nocích a pijícího nám krev. Jako bychom si vzájemně my, lidé, nepili krev víc než dostatečně.

Až po dlouhé přestávce mohl čtenář, který je rád strašen, sáhnout po nové knize s upíří tematikou, Upíru z Gorjanců.

Scenérie je klasická - horská oblast směrem k Balkánu, místopis neurčitý. Čtenář je uveden mezi bohémskou studentskou dvojici, která trampuje po zapadlých koutech, přespává v klášterech nebo kde to jde, pije a řádí. Jenže to jejich pití a řádění je tak trochu ctněné, nevěrohodné. Ti dva pijí a řádí, protože se to u štuáků sluší a patří, ne proto, že se chtějí vyřádit. Od začátku působí dojmem mladých stařešků.

Následuje dlouhý a trochu nevěrohodný milostný příběh, plný pocitů, srovnávacího duševního, okořeněný několika erotickými scénami. Tyto scény psal autor zřejmě s plným duševním nasazením, pojímá je ve stylu D.E.Lawrence, ale s větším naturalismem. To je na škodu věci.

Pomalou a líně se odvíjí převážná část knihy. Což by nevadilo, ale kniha má pro čtitele hororů jednu přímou zásadní vadu. Čtenář je málo strašen, ba co dím, není strašen vůbec! Jeho nervy zůstávají naprosto klidné. Protože se však chtěl bát, trochu se zlobí. Kdyby si chtěl poplakat nad příběhem nešťastné lásky, mohl sáhnout po Dámě s kaméliemi - míním tím knihu! - nebo po Manon Lescaut od Nezvala.

Veškeré dění kolem upírů, motiv telepatie, veškeré strašení, tajemno a hororono je soustředěno v poslední třetině díla. Skoro jako v naší hokejové lize. V poslední třetině upíří řádí, krev teče, chodí se spát do rakví, obyvatelstvo je využíváno jako potravinová základna, hrdinové se snaží o likvidaci zla ...

A čtenář lituje, že ho autor nechal tak dlouho čekat. Autor se totiž nesklope hrůzou a nesnaží se to vsugerovat ani čtenáři. Všechno strašidelné a nepřirozené včetně hrdinových pocitů popisuje s meosobním nadhledem, a právě proto je čtenář bere jako fakta. Teprve když odloží knihu a její obsah si utřídí v hlavě, pocítí to jisté "ono", které chtěl nad horrorem pocítit.

Knížka je nicméně napsána pěkným literárním jazykem, a už z toho důvodu stojí za přečtení.

Mme de fan C.B.

Když jsem poprvé prolistovával svazek edice Magnet, nazvaný Penalta smrti /autor Alois Joneš, Naše vojsko, MAGNET sv.10/28/ a zjistil jsem, že jde o science-fiction, přistupoval jsem ke čtení s jistou dávkou skepse.

Především proto, že jsem přečetl již několik desítek titulů této edice a setkal jsem se doposud jen s naivními, někdy až primitivními příběhy detektivního a vojensko-špionážního charakteru.

Příběh se odehrává někdy po roce 2100. Svět je řízen vrcholnou Organizací světových spojených národů /OSSN/, jejímž výkonným orgánem je Světová rada. Ačkoli národy žijí již přes sto let v míru, zdaleka nevymizely všechny problémy - světu stále hrozí přelidnění a tedy i hlad; existují ještě organizované skupiny teroristů i zbytky jakési mafie.

Několik posledních kmotrů se schází na rajném místě "kdesi ve Zlatém trojúhelníku, n. pomezí Barmy, Thajska a Laosu". Neplánují nic menšího, než je uchrácení moci nad planetou Zemí. Prostředkem k tomu má být mezihvězdná loď Columbus, budovaná z rozkazu OSSN na oběžné dráze kolem Země. Hvězdolet je přepaden teroristickým komandem - za osobní účasti spiklenců - a se zrádnou "pomocí" kriminálních živlů z pracovního tábora v blízkosti kosmodromu je obsazen i kosmický přístav raketoplánů.

Z paluby Columba vzápětí na Zemi přichází ultimativní výzva ke kapitulaci a předání moci pohlavářům mafie.

Po několika hodinách jednání OSSN je ultimátum odmítnuto. Za týden poté je z paluby hvězdoletu jakousi paprskovou zbraní - snad součástí výzbroje lodi - hromadně zavražděno několik desítek tisíc lidí na fotbalovém stadionu v Madridu. Přežijí pouze dva muži. Později vyjde najevo, že oba přeživší mají implantováno umělé srdce.

Teroristé op t vyhrožují. Čtvrtý den po události Světová rada částečně kapituje a nabízí sjednání kompromisu. Zanedlouho několik členů jejího předsednictva odlétá n Columba k jednání. Bezprostředně po vstupu delegace na palubu jsou uchvatitelé zlikvidováni - dvojníky příslušníků Světové rady, v podstatě kyborgy, lidmi s voperovaným umělým srdcem, proti nimž jsou teroristé se svou zbraní bezmocní.

Kosmická loď zakrátko startuje k souhvězdí Eridanu kolonizovat před časem objevenou Novou planetu kypící rozvíjejícím se životem.

Nutno přiznat, že Alois Joneš je autor, který dovede dobře rozvíjet dějový spád, v příběhu nechybí akční scény, které by jistě usnadnily případnou filmovou realizaci díla. Kdyby ... kdyby nebylo několika více či méně závažných chyb, jichž se v příběhu dopustil.

Záměrně jsem při líčení obsahu vynechal jednu epizodu, kterou bych nyní rád podrobněji rozebral. Přibližně v první třetině knihy se tenař seznámí s mladou dvojicí, Tomášem Rankem a Ivonou Kristovou. Oba jsou členy posádky Columba /abych byl přesný, zatím jen Tomáš, a Ivona bude v případě schválení její účasti spíše pasažérkou - let k Eridanu má strávit v anabioze a své úkoly plnit až po přistání/. Aby se jimi mohli stát, musí oba kromě výcviku úspěšně absolvovat též genetické testy svých organismů, protože postartu jsou rozhodnuti vstoupit do manželství a po přistání společně s ostatními mají zvolna zalidňovat Novou planetu. Účel testů Jones dosti obšírně popisuje Tomášovy ústy; zároveň s vylíčením možných negativních dopadů na potomstvo v případě nevyhovujících výsledků.

Tomáš je vycvičený kosmonaut-specialista, v případě, že by jeho snoubenka neprošla požadovanými testy, se musejí rozejít na-

vždy, Tomáš je povinen se expedice zúčastnit - společnost do něho investovala již příliš mnoho prostředků na to, aby od letu z vlastní vůle odstoupil. Na Zemi by zůstala Ivona, "pouhá" zdravotnice. A k tomu také dojde. Dozvídáme se o tom v samém závěru příběhu. /Klimochodem: Tomáš s Ivonou do samotného děje příběhu nijak nezasáhnou, autor obou postav použil pouze k demonstraci genetické problematiky/.

Nehledě k tomu, že mě osobně zakončení této love story připadá jako dosti násilný nešťastný konec, zaručí další věc. Na jedné straně starost o využití investic do výcviku komonautů, a na straně druhé se nikdo nezajímá, co na to psychika člověka, který je nucen se definitivně odloučit od milované osoby, s níž chtěl spojit svůj život? Navíc se otázka, jak mnoho platný by asi byl světu kolektivu takto psychicky nalomený astronaut? Bezvýhradné dodržení předpisu by se takto mohlo snadno obrátit proti jeho tvůrcům a snad dokonce ohrozit i samotné cíle výpravy. Když si navíc čtenář uvědomí, že zmíněné nařízení je snad až příliš úzkostné - vždyť sám autor v dialogu obou mladých lidí naznačuje, že riziko genetické deformace je spíše neurčitě - je tu značný rozpor. A snad právě v duchu této linie po vzoru "jen žádný sentiment" autor ani nenadhodí možnost vystřídání Tomaše náhradníkem z některé ze dvou záložních posádek Columba.

Další vadu na kráse vcelku poutavého Jonešova příběhu vidím v poněkud těžkopádném postupu spiklenců: proč pracně a s rizikem přepadávat hvězdolet, když by pro provedení zámru stačilo několik "vhodně" umístěných jaderných náloží /např. v centrech měst/ a následné vydírání?

Je to opravdu škoda, že tato práce, že tato práce, jinak podle mne jevící znaky nadprůměrné SF, je narušena korozí nedotaženosti. Neboť Joneš je autor, který psát umí. Vynikajícím postřehem je jeho nástin mnohonarodních, kontinentálních svazů, i když tento prvek patří spíše do futurologie. Velmi originální je též myšlenka změny člověka v kyborga a zase zpět díky vyspělé karciologii.

Dílu by rozhodně prospělo, kdyby bylo zpracováno v méně zhuštěné formě, ani ta částečná uspěchanost děje nebyla nezbytná.

Jonešova sci-fi nejeví snahu být velkou literaturou; i když to snad ani její autor nechtěl. Hlavní a bohužel asi jediná závažnější myšlenka knihy, totiž že za mír je nutno neustále bojovat, není v SF vůbec objevná. Zhruba před třiceti lety ji mnohem přesvědčivěji vyslovil Vladimír Babula ve své románové trilogii "Oceánem světelných roků". V dnešní době je však takové pouhé konstatování v SF díle trochu malo.

Příběh navíc svojí celkovou nevyvážeností vyvolává ve čtenáři rozporuplné pocity. Autorovou terminologií je tedy možno říci, že svoji penaltu ve vítěznou branku neproměnil. Spíše zahodil vyloženou šanci.

Pavel Schebesta

PRVNÍ DOJEM NENÍ MĚŘÍTKO

Můj první názor na knihu Michaila Krausnicka "Smrtonosný mrak" nebyl vůbec příznivý. Po přečtení stručné charakteristiky v Knižních novinkách jsem usoudil, že nejspíše patří mezi průměrné ekologické science-fiction. Tedy ty, které neoplývají nápaditostí, tyjí z rozpitvávání všeobecně známých souvislostí a snaží se uměle nahradit nedostatek informací o životním prostředí.

Zasáhla však nikdy nedoceněná náhoda. Při jedné banální příležitosti jsem si knihu prolistoval a pochopitelně jsem při tom nemohl ignorovat obsah. To způsobilo, že jsem si ji opatřil a v klidu přečetl. Nezklamala mě, i když samozřejmě nemohu tvrdit, že by byla srovnatelná s nejlepšími díly světoznámých autorů science-fiction. Nicméně však stojí o několik řádů výše než běžná československá tvorba, a vlastně proto mě přiměla i k malému zamyšlení nad provincialismem většiny domácích amatérských i některých profesionálních děl.

K přednostem knihy patří jednoduché, ale velice účinné výrazové prostředky, lehká stylizace, vysoká akčnost a přístupnost základních myšlenek. Krátkými, dynamickými větami vykresluje autor velmi věrohodně fiktivní prostředí a vytváří potřebné napětí. Z nich vyúsťuje nevelké odstavce, které soustřeďuje do několikastránkových kapitol obsahujících zpravidla jednu nebo dvě stěžejní situace, doplněné plastickou kulisou informativních epizod. To spolu se srozumitelnými dialogy způsobuje, že kniha se čte doopravdy jedním dechem. Naši amatérští autoři by si ji tedy měli pozorně prostudovat, aby se přístě vyvarovali mnoha elementárních chyb, jimiž se jejich literární pokusy jen hemží.

Na druhé straně se ovšem zdá, že tento styl inklinující místy k popisnému žurnalismu, není plně schopen vystihnout uchvatnou ústřední myšlenku díla, která doopravdy mrazí. Tento dojem nemůže změnit ani poslední kapitola se šokujícími závěrečnými scénami. Působí totiž značně nepřírozeně, neboť autor nedokázal vyličit společnost, v níž svůj příběh rozehrává, natolik nasilně, aby vůči jednomu z hlavních aktérů mohla zasáhnout tak nekompromisně. Zřejmě to zapříčinil autorův nepřecitřaný humanismus. Ústřední myšlenka tím ale není nikterak ochuzena, právě naopak. Vždyť na mě lezla pořádná hrůza, když jsem si uvědomil, že lidé, které mám nejraději, by mi mohli být proti své vůli smrtelně nebezpeční.

Jiří Fídra

ALEXEJ PLUDEK:

TAKOVÝCH TISÍC LET

Jak by vypadal svět, kdyby Hitler vyhrál válku? Autor důsledně konstruuje poměry na území ovládaném nacisty v mírových podmínkách. Činí tak na základě zkušenosti, kterou, osobní nebo blízce zprostředkovanou má dnešní člověk. Trochu vadí myšlenka, že rasový výběr plnoprávných občanů se děje výhradně na základě exteriérových znaků. Tohle nám u Němců jaksí nesedí. Čech má zakořeněnou představu, že výběr by se prováděl spíše administrativně, na základě rodokmenů, d kumentů, výpisů. Že by se prokazoval, nejlépe před zvláštním soudem, nemanželské, zato ale rasově vhodný původ.

Při pozorném čtení však čtenář zjistí, že vykonstruovaná alternativní historie slouží vlastně jako kulisa k drastickému a trpkému podobenství něčeho, co má velmi obecnou platnost. Obsahem, či spíše myšlenkovým základem je příběh člověka, který dělá kariéru. Odhazuje všechno, co mu v kariéře brání. Udělá cokoli, co mu v kariéře pomůže. Pohybnosti o správnosti toho, co činí, od sebe odhání. Až se dostane na hypotetický vrchol možné kariéry. A otřesen tím, co na vytouženém vrcholu nalezne, se vrhne do propasti.

Tohle poselství může znít ještě dlouho, bezohledných kariéristů je mezi námi hodně.

Mme de fan C.B.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

S L O V O Z Á V Ě R E M

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Tak to bychom měli, zamnul jsem si ruce nad svazečkem popsaných listů s názvem Ariadna. Kassandreis by byl sice vástižnější, uvažuji, ale tradice budiž tradice.

Nebudu tu pět o folklóru, jen se zmíním ještě o jedné tradici. Čarami osudu jí, jak se zdá, není přáno vzkvétat v dalších eonech. Dlí záměrně zapomenuta a zve se Parcon. No ano, vy "modernisti"! V Ostravě jsem se přece setkali na SF-conu. Kdeže ty lonské emise jsou ...

Ale já tu mám pět o něčem docela jiném ...

Ariadna je podruhé na světě, a proto hurá a slava. Hmm. Nikdy jsem neprahl po slavnostních pochodech. Ani nějakou odu na radost jsem nesložil, jen tohle slovo závěrem. A jakýpak závěr to je, když nám všechno tprve začíná? Ale jak začíná

První naše "kasadrácké" psaní bylo usilovně vymačkáno z členů Tvůrčí skupiny a sestaveno i z příspěvků mnohých milých a ochotných psavců mimo Kassandru. Že se nestydíme /!/ jmenovat se jako věstkyně, která měla pravdu, a přece jí nikdo nevěřil, a titulovat se jako Tvůrčí skupina, když to nejzakladnější, to tvoření, u většiny z nás kulhá! A to ještě ke všemu svým platkem spíše provokuje-me a literatura nikde ...

Holt ... nemůžeme zase tolik psát, že, zavalovat redakce všech možných tiskovin svými pracemi, redaktoři bychom otrávil, a také, no považte, ro ina by nám zvlčila! Dětičky by, hledíce, že píšeme, ohrožovaly náš tvorbu vodníma pistolkami a manželka by se šla raději rovnou utopit. Potom bychom také brzdili vědeckotechnickou revoluci, když by naše počítače začaly zahálet. I svým láskám jsme přislíbili, že z nás bude Paganini science-fiction. Ten kvůli takovým srdečním komplikacím neváhal na čas housle odložit. Raději to všechno shrnu do modernějších slov. V soustavném a cílevědomém psaní nám brání objektivní potíže.

Bída prý naučila Dalibora housti. My, bídní pozemští červi, sádroví trpaslíci v zahradách světa, své zlaté struny necháváme zahálet a místo toho, abychom svoje tvůrčí ticho změnili, hledáme, kdopak by nás obdaroval něčím do Ariadny!

Budiž poplach ...

Budiž panika v myslích nepsevných členů TS Kassandra!

Necht je jim zeleno ve tvářích při čtení tohoto Slova závěrem, neboť jejich nečinností bude toto slovo skutečně závěrečné.

Michal Vitouš
TS Kas sranda

